

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Онкопсихологія

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Освітньо-професійна програма	Клінічна психологія
Кафедра	Клінічної психології
Кількість кредитів	3 кредити ЄКТС
Форма контролю	залік
Мова викладання	Українська
Розробники курсу	Інна Мухаровська
Контактна інформація	mukharovska.i@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Онкопсихологія є ключовою міждисциплінарною галуззю сучасної медицини та психології, що фокусується на психологічних, соціальних та поведінкових аспектах онкологічних захворювань. Інтеграція психологічної допомоги у стандартний план лікування визнана критично важливою для покращення якості життя пацієнтів, підвищення їхньої прихильності до терапії та оптимізації загальних результатів. Цей курс розроблено, щоб надати студентам фундаментальні знання та практичні навички для надання ефективної підтримки пацієнтам та їхнім родинам на всіх етапах хвороби — від діагностики до завершення життя.

Мета: формування у студентів системних знань про психологічні реакції на онкологічне захворювання та оволодіння сучасними методами діагностики, консультування та психологічної допомоги онкологічним пацієнтам та їхнім сім'ям.

Завдання курсу:

- Проаналізувати психологічні особливості пацієнтів на етапах діагностики, лікування, ремісії, рецидиву та паліативної допомоги.
- Оцінити основні психологічні проблеми: тривогу, депресію, дистрес, страх прогресування та екзистенційні кризи.
- Опанувати навички психологічної діагностики та скринінгу в роботі з онкологічними пацієнтами.
- Вивчити та порівняти доказові моделі психологічних та психотерапевтичних втручань (КПТ, ДПТ, АСТ).
- Опанувати стратегії психологічної підтримки для родичів онкологічних пацієнтів та доглядаючих осіб.
- Сформувані розуміння етичних аспектів та важливості міждисциплінарної взаємодії в онкології.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема 1. Вступ до психоонкології. Особливості психологічного стану онкологічних пацієнтів

Лекція 1. Психоонкологія: предмет, завдання, історія розвитку та міждисциплінарний підхід

Визначення психоонкології та її місце в системі онкологічної допомоги; історія становлення (від «психологічної підтримки» до стандартів інтегрованої психосоціальної допомоги); ключові завдання (скринінг дистресу, оцінка психічних розладів, психотерапевтичні та психоосвітні втручання, підтримка сім'ї/доглядальників, профілактика вигорання команди); модель мультидисциплінарної взаємодії та маршрутизації; межі компетенції клінічного психолога і взаємодія з психіатром, паліативом, соціальними службами.

Лекція 2. Психологічні особливості переживання онкологічного захворювання: фактори, етапи, клініко-психологічні феномени

Психічні реакції на діагноз та лікування в динаміці (шок, заперечення, тривога, адаптація, посттравматичні прояви); фактори ризику та протективні (попередній психічний стан, тип прив'язаності, соціальна підтримка, копінги, сенсові орієнтири); типові феномени психоонкології (дистрес, страх прогресії/рецидиву, “scanxiety”, соматизація та катастрофізація симптомів, порушення сну, порушення образу тіла, сексуальність, стигма); базова логіка оцінки “норма–ризик–розлад” та первинні точки втручання психолога.

Лекція 3. Психологічні особливості переживання онкологічного захворювання: вплив нозології, стадії, протипухлинної терапії

Вплив типу пухлини, її локалізації, стадії та прогнозу на психологічний стан; психологічні особливості на різних етапах лікування (передопераційна тривога, очікування результатів, ремісія та тривога рецидиву, прогресія, паліативний етап). Вплив методів лікування (хіміотерапія, променева, таргетна, імунотерапія, гормонотерапія) та побічних ефектів на емоційний стан і когнітивні скарги (втома, біль, нудота, “chemo-brain”). Принципи диференціації психічних симптомів від соматичних та лікарсько-індукованих; адаптація психологічних інтервенцій під медичний контекст і ресурсність пацієнта.

Тема 2. Психодіагностика в онкологічній практиці

Лекція 4. Скринінг, психодіагностика та оцінка психологічних потреб онкологічного пацієнта

Дистрес як мультифакторний феномен (емоційний, когнітивний, поведінковий, соціальний, духовний компоненти) та його відмінність від психічного розладу; логіка рутинного скринінгу в онкології (коли, як часто, на яких етапах лікування). Список проблем та потреб онкологічного пацієнта.

Психодіагностичні інструменти: термометр дистресу та список проблем; PHQ-9, HADS, GAD-7, BDI, оцінка порушення сну, втоми, когнітивної функції, проявів ПТСР, порушення свідомості. Принципи вибору психодіагностики в онкології (короткі валідовані інструменти, мінімізація навантаження, чутливість до соматичних симптомів і побічних ефектів лікування); скринінг тривоги, депресії та загального психологічного стану (HADS, PHQ-9, GAD-7 тощо) і коректна інтерпретація в контексті болю, втоми, нудоти, порушень сну; оцінка якості життя та симптомів; оцінка копінгу, соціальної підтримки, дистресогенних переконань, потреб сім'ї та доглядальників; правила документації результатів, етичні вимоги та обмеження «психометрії без клінічного мислення».

Лекція 5. Окремі психічні стани: тривога та страх рецидиву раку; депресивні розлади, безнадія та деморалізація; ризику суїциду.

Диференціація «нормальної» тривоги від клінічної; страх рецидиву, прогресії («scanxiety»), поведінка безпеки, уникання, постійне запевнення) та первинні мішені втручання; депресивні розлади в онкології — як відрізнити від соматичних наслідків лікування, роль анедонії, когнітивних маркерів і суїцидальних думок; безнадія та деморалізація як специфічні для онкологічного контексту стани (втрата сенсу, відчуття безпорадності) і їх оцінка; алгоритм оцінки суїцидального ризику (ідеяція/намір/план/засоби/фактори захисту), невідкладні дії та маршрутизація; межі компетенції психолога і взаємодія з психіатром/командою.

Тема 3. Психологічний стан родини з онкологічним пацієнтом

Лекція 6. Вплив онкологічного захворювання на родину дорослого пацієнта

Онкологічний діагноз як сімейна криза; типові реакції родини (шок, заперечення, гіперконтроль, конфлікти, емоційне відсторонення), зміна ролей і правил у сім'ї; психологічний стан партнерів та подружжя (тривога, депресія, сексуальність, образ тіла, дистанція, зближення); феномен caregiver burden (виснаження доглядальника), ризики вторинної травматизації та вигорання; комунікація в родині (табу, «не говорити про рак», токсичний оптимізм, різні стилі копінгу), підтримка дітей у сім'ї дорослого пацієнта; оцінка потреб родини, покази до сімейної та парної підтримки; межі допомоги психолога, маршрутизація та робота з командою.

Лекція 7. Вплив онкологічного захворювання на родину, коли хворіє дитина

Специфіка сімейної динаміки при дитячій онкології: травматичність діагнозу для батьків, тривога за життя дитини, провина, гнів, коливання між контролем і безпорадністю; вплив лікування на повсякденне життя сім'ї (госпіталізації, фінанси, робота, соціальна ізоляція); психологічні потреби самої дитини залежно від віку (страхи процедур, біль, регрес, поведінкові реакції, шкільна та соціальна дезадаптація); брати, сестри: ревності, занедбаність, страх заразитися чи померти, почуття провини; комунікація з дитиною про хворобу і лікування (вікові пояснення, чесність без травматизації, підготовка до процедур); інтервенції для батьків (психоосвіта, навички саморегуляції, підтримка рішень, кризова допомога), сімейна координація та взаємодія з медперсоналом.

Тема 4. Психологічна допомога в онкологічній практиці

Лекція 8. Психотерапія в онкопсихології: КПТ, АСТ, майндфулнес та інші.

Доказові психотерапевтичні підходи в онкології та принцип вибору методу (дистрес, тривога, депресія, безсоння, біль, страх рецидиву, адаптація до змін тіла); КПТ у онкології: когнітивні спотворення (катастрофізація, гіперфокусування на симптомах), поведінкові експерименти, план активності, робота з униканням; АСТ: психологічна гнучкість, робота з цінностями, прийняття неминучого, дефузія від нав'язливих думок; майндфулнес/МВІ: регуляція уваги, зниження реактивності, робота зі "scanxiety", сон та стрес; короткі протоколи (3–6 сесій) та елементи підтримувальної терапії; межі психотерапії в гострих медичних станах, покази до консультації психіатра, комбіновані підходи (психотерапія у поєднанні з фармакотерапією), оцінка ефективності.

Лекція 9. Психологічна допомога на паліативному етапі: екзистенційна психотерапія, терапія гідності, робота з горюванням та родиною пацієнта.

Психологічні потреби на паліативному етапі (страх смерті, втрата контролю, біль, залежність, екзистенційний дистрес); екзистенційна психотерапія: свобода та відповідальність, межі, сенс, ізоляція, автентичність; meaning-centered підхід (робота зі смислами, спадщиною, цінностями) як структурований формат підтримки; терапія гідності: збереження автономії та цілісності особистості, робота зі «спадковим документом»; горювання: anticipatory grief, втрати «частинами» (функції, ролі, майбутнє), підтримка родини та доглядальників, профілактика ускладненого горювання; кризові інтервенції, етичні аспекти (надія без брехні, правдивість, рішення наприкінці життя), взаємодія з паліативною командою та маршрутизація.

Лекція 10. Комунікативні навички медичних працівників в онкології: етика спілкування, повідомлення діагнозу, взаємодія у складних клінічних ситуаціях

Комунікація як клінічний інструмент, що впливає на прихильність до лікування, тривогу та довіру; етичні принципи (повага до автономії, правдивість, конфіденційність, недопущення стигми); структури повідомлення діагнозу та поганих новин (SPIKES), робота з емоціями пацієнта в моменті (валідація, нормалізація, «контейнування»); складні ситуації: заперечення, агресія, вимоги «не говорити про

діагноз», конфлікти в родині, недовіра, медичні помилки, «друга думка»; межі компетенції психолога у команді; профілактика професійного вигорання через комунікаційні навички; документація і узгодження плану з командою. Місце громадських та пацієнтських організацій в системі онкологічної допомоги: навігація пацієнта, інформаційна підтримка, групи взаємодопомоги, юридичні та соціальні послуги, паліативні сервіси, підтримка родин, реабілітація та survivorship; критерії «надійного ресурсу»; як психолог може співпрацювати з НГО.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Формат дисципліни – лекції, практичні, консультації: дистанційно синхронно на платформі zoom за визначеним розкладом, самостійна робота – опрацювання матеріалів курсу у вільному графіку з врахуванням графіку курсу щодо проходження тем. Відвідування занять є обов'язковим, особливо практичних занять та індивідуальних консультацій. Пропуски лекцій допускаються лише з поважних причин (хвороба, офіційні обставини, повітряна тривога), але не звільняють від опанування матеріалу. Пропуски практичних занять: вимагає обов'язкового відпрацювання (виконання завдання /розбір кейсу у форматі, визначеному викладачем та узгодженим зі слухачем з врахуванням причини відсутності на занятті). Запізнення до 15 хвилин — допускається без санкцій за умови, що це не заважає заняттю; понад 15 хвилин — може бути прирівняне до часткового пропуску і впливати на оцінювання активності/участі (для практичних). Заняття проводяться з врахуванням безпекової ситуації. Дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковою умовою проходження курсу. Заборонено: плагіат, фабрикація даних, підміна авторства, копіювання відповідей у тестах, використання чужих кейсів чи робіт без посилання. У разі виявлення порушень застосовуються санкції: від повторного виконання завдання до незарахування курсу (залежно від тяжкості порушення та політик закладу).

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю. Проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі виконання практичних завдань, розв'язання кейсів, проходження тестів та активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

Методи підсумкового контролю. Проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

- заліковий кейс (аналіз кейсу з обґрунтуванням оцінки стану, концептуалізації, тактики психологічної допомоги);
- самостійна робота (оцінюється під час поточного контролю теми),
- виконання умов академічної дисципліни (оцінюється під час поточного контролю теми).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

- виконання завдань на практичних заняттях (2 заняття);
- тестування за темами 1–4.

Форма підсумкового семестрового контролю: семестровий залік у формі “Заліковий кейс” (інтегроване завдання).

оцінювання практичних занять – 2 заняття.

Практичні заняття (10 балів за кожне). Оцінюється виконання практичного завдання, кейсу та участь в обговоренні.

оцінювання тестування за темами 1–4 (10 балів за кожен тест) з метою перевірки засвоєння матеріалу тематичного блоку:

Критерії оцінювання залікового кейсу (40 балів). Заліковий кейс — інтегроване практико-орієнтоване завдання, що оцінює здатність застосувати зміст курсу для клініко-психологічного аналізу ситуації надання психологічної допомоги онкологічному пацієнту.

Підсумкова оцінка самостійної роботи та виконання умов академічної дисципліни. Самостійна робота включає опрацювання лекційних матеріалів, навчальної та наукової літератури, підготовку до тестів і практичних, виконання завдань. Окремо в балах не виділяється, але відображається в результатах тестування та якості виконання практичних та кейсових завдань.

Виконання умов академічної дисципліни враховується під час поточного контролю і включає: своєчасність виконання завдань; відповідність вимогам до оформлення та структури; академічну доброчесність.

Умови отримання заліку: “зараховано” виставляється за умови виконання всіх обов’язкових елементів поточного контролю (практичні заняття, тести за темами), виконання залікового кейсу та отримання не менше 60 балів зі 100.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість балів	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	10	20
Тестування до теми 1	10	40
Тестування до теми 2	10	
Тестування до теми 3	10	
Тестування до теми 4	10	
Заліковий кейс	40	40

Розподіл балів освітньої компоненти з формою контролю іспит/залік

Поточне оцінювання (бали)	Іспит/залік (бали)	Сума балів
60	40	100

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.) та практичних (4 год.), індивідуальної консультації (2 год.), організації самостійної роботи студентів (64 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Підручники:

1. Psycho-oncology / J. C. Holland (ed.). — Oxford : Oxford University Press, 2015. — 770 p. — [Електронний ресурс].
https://books.google.com.ua/books/about/Psycho_oncology.html?id=oy9mBgAAQBAJ&redir_esc=y
2. Cancer Care for the Whole Patient: Meeting Psychosocial Health Needs / N. E. Adler, A. E. K. Page (eds.). — Washington, DC : National Academies Press, 2008. — [Електронний ресурс].
https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK4015/?utm_source=chatgpt.com
3. Olver I. N. (ed.). The MASCC Textbook of Cancer Supportive Care and Survivorship. — Cham : Springer, 2018.

Навчальні посібники:

4. Breitbart W. S. (ed.). Meaning-Centered Psychotherapy in the Cancer Setting: Finding Meaning and Hope in the Face of Suffering. — New York : Oxford University Press, 2016. —
doi:10.1093/med/9780199837229.001.0001.

Інформаційні ресурси:

5. Breitbart W., Poppito S. R. Individual Meaning-centered Psychotherapy for Patients with Advanced Cancer: A Treatment Manual. — Oxford : Oxford University Press, 2014. — [Електронний ресурс].
https://books.google.com.ua/books/about/Individual_Meaning_centered_Psychotherap.html?id=oY0dBAAQBAJ&redir_esc=y
6. Breitbart W. et al. Meaning-centered group psychotherapy for patients with advanced cancer: a randomized controlled trial. — Psycho-Oncology, 2010. — [Електронний ресурс].
https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3648880/?utm_source=chatgpt.com
7. Thomas L. P. M. et al. Meaning-Centered Psychotherapy. — Palliative & Supportive Care, 2014. — [Електронний ресурс]. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4861219/?utm_source=chatgpt.com
8. Chochinov H. M. Dignity Therapy: Study protocol (Question Protocol included). — 2011. — [Електронний ресурс]. https://dignityincare.ca/wp-content/uploads/2010/05/Protocol%2006.28.2011.pdf?utm_source=chatgpt.com
9. Lim Y. et al. Dignity and Dignity Therapy in End-of-Life Care. — 2023. — [Електронний ресурс].
https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10542991/?utm_source=chatgpt.com
10. Grassi L. et al. Anxiety and depression in adult cancer patients: ESMO Clinical Practice Guideline. — ESMO Open, 2023;8(2):101155. — [Електронний ресурс].
https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10163167/?utm_source=chatgpt.com
11. Andersen B. L. et al. Management of Anxiety and Depression in Adult Survivors of Cancer: ASCO Guideline Update. — 2023. — [Електронний ресурс]. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37075262/>
12. National Comprehensive Cancer Network. Distress During Cancer Care (Patient Guidelines). — [Електронний ресурс]. https://www.nccn.org/patients/guidelines/content/PDF/distress-patient.pdf?utm_source=chatgpt.com
13. Riba M. B. et al. Distress Management, Version 3.2019. — 2019. — [Електронний ресурс].
https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6907687/?utm_source=chatgpt.com
14. International Psycho-Oncology Society. IPOS Standard of Quality Cancer Care (integrating psychosocial care into routine care). — [Електронний ресурс]. https://www.ipos-society.org/about/quality?utm_source=chatgpt.com
15. ACCC. Psychosocial Distress Screening White Paper (CoC Standard 3.2 context). — [Електронний ресурс]. https://www.accc-cancer.org/docs/projects/pdf/distress-screening-white-paper?utm_source=chatgpt.com

16. Українська психоонкологічна асоціація (УПОА) : офіц. сайт. — [Електронний ресурс]. https://upoa.info/?utm_source=chatgpt.com
17. Національний інститут раку : інформація про психологічну підтримку. — [Електронний ресурс]. https://unci.org.ua/psychologichna-pidtrymka?utm_source=chatgpt.com
18. Наказ МОЗ України № 1853 від 04.11.2024 (паліативна допомога; офіційна публікація). — [Електронний ресурс]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1746-24?utm_source=chatgpt.com#Text
19. Beliak V. NCCN Distress Thermometer як скринінг психоемоційних розладів. — 2024. — [Електронний ресурс]. https://mspss.org.ua/index.php/journal/article/view/996?utm_source=chatgpt.com
20. NCCN Distress Thermometer як інструмент скринінгу у пацієток після лікування гінекологічного раку. — 2024. — [Електронний ресурс]. https://library.dmed.org.ua/uploads/files/2024-12/1735147193_stattia-996-article-text-4854-1-10-20240629-2024-scopus.pdf?utm_source=chatgpt.com
21. Клінічні рекомендації щодо ведення тривоги/депресії у онкопацієнтів. — Neuronews, 2023. — [Електронний ресурс]. https://neuronews.com.ua/ua/archive/2023/4/%28140%29/pages-22-30/klinichni-rekomendaciyi-shchodo-likuvannya-doroslih-onkologichnih-pacientiv-iz-trivogoyu-ta-depresieyu?utm_source=chatgpt.com#gsc.tab=0
22. Psycho-Oncology : офіц. сторінка журналу. — [Електронний ресурс]. <https://ascopubs.org/journal/jco>
23. Supportive Care in Cancer : офіц. сторінка журналу. — [Електронний ресурс]. https://link.springer.com/journal/520?utm_source=chatgpt.com
24. Journal of Psychosocial Oncology : офіц. сторінка журналу. — [Електронний ресурс]. https://www.tandfonline.com/journals/wjpo20?utm_source=chatgpt.com